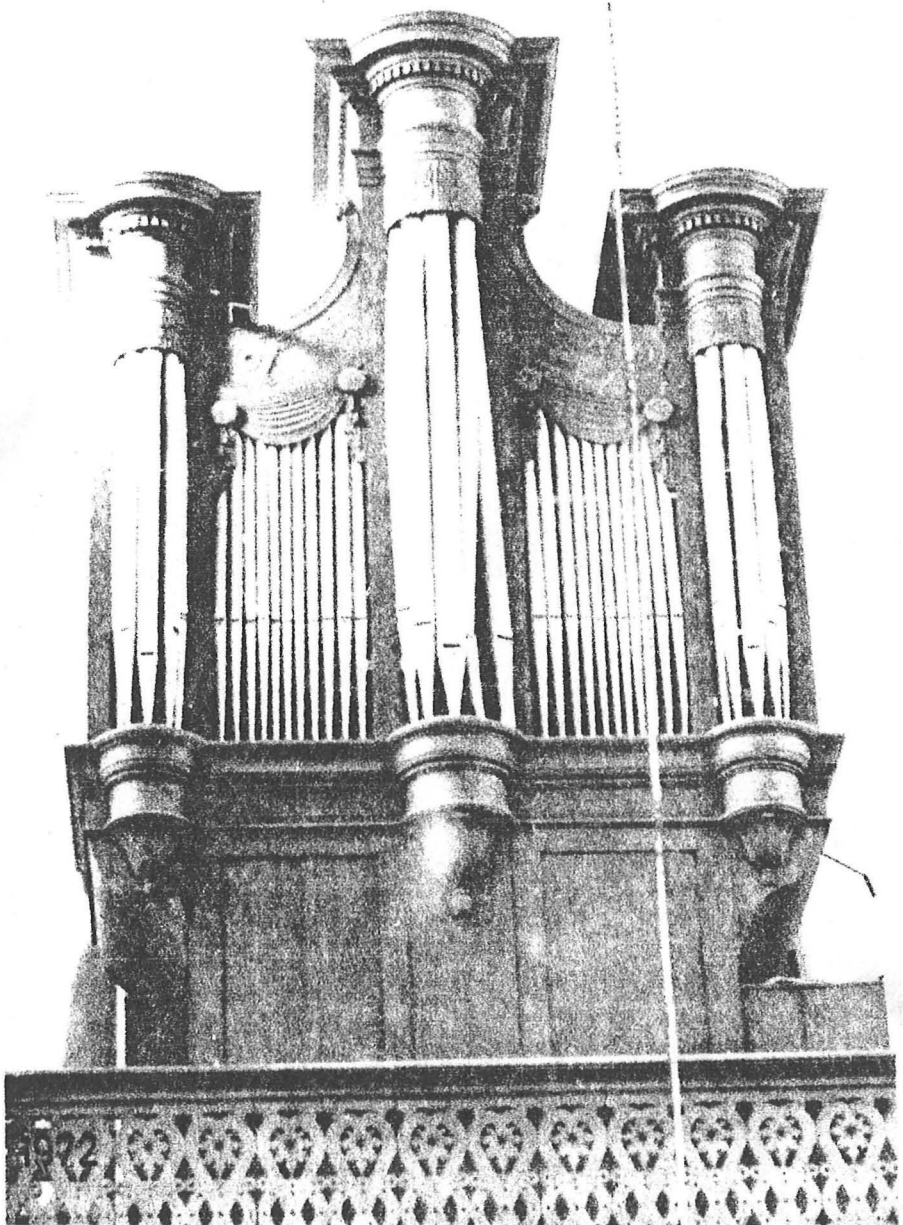

Berichtenblad van de heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

TEN GELEIDE

Honderd jaar geleden stierf Leonard LOVAERT, stamvader van een orgelbouwersgeslacht uit Nevele dat een belangrijke plaats inneemt in de 19de-eeuwse Vlaamse organografie. De heemkundige kring "Het Land van Nevele" heeft het als zijn taak beschouwd die figuren, die in de 20e eeuw zowat in de vergeethoek zijn geraakt, eindelijk de eer te proberen geven die hen volgens deskundigen toekomt. Dat eerherstel, in de vorm van deze publikatie, is bijna volledig het werk van een van onze leden, nl. de heer Ghislain POTVLIËGHE, die wij hier dan ook oprecht danken.

Ghislain POTVLIËGHE (°Brugge, 1936), docent orgelwetenschappen aan het Lemmensinstituut te Leuven en aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium te Antwerpen. De rest van zijn beroepsleven vult hij met het opmaken van projecten voor restauraties en nieuwbouw van orgels. Zijn grote wetenschappelijke verdienste ligt vooral in de inventarisatie van het Vlaamse orgelpatrimonium; hij is als zodanig lid van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen.

Van zijn hand verscheen een belangrijke bijdrage tot de Zuidnederlandse orgelhistorie in het grote verzamelwerk *De orgelkunst in de Nederlanden* (Antwerpen, Mercatorfonds, 1971).

Ook de inhoud van deze publikatie is volledig het werk van dhr. POTVLIËGHE; zij verschijnt dan ook onder zijn verantwoordelijkheid.

"Het Land van Nevele"

Ghislain POTVLIEGHE

DE FAMILIE LOVAERT,
ORGEL- EN BEIAARDBOUWERS

*Een eerbetoon aan
Leonard LOVAERT, die
een eeuw geleden
overleed.*

Ekstra-aflevering van
"Het Land van Nevele",

juli 1972.

Kaftfoto : het Lovaert-orgel te
Zonnegem

Clément LOVAERT

(°Poesele, ca.1763 +Nevele, 25-3-1835)

x Régina Broché

x Régina Fassau (+Nevele, 25-3-1810)

Coleta
°1794
+Nevele, 1.1.1970
x A. Wieme

Augustin
°12.6.1798

Leonard
°Nevele, 11.3.1802
+Gent, 21.8.1872

Eugénie
°30.3.1808

Mélanie
°28.5.1809

x

Marie-Thérésia Van Hoolant

°Nevele, 25.2.1807

+Gent, 19.3.1880

Evarist

°Nevele,
ca.1829

Ludovicus

°Nevele, 28.12.1830
+Gent, 21.6.1884

Sidonie

°ca.1833

Xaveer

°Nevele,
ca.1835

Concardus

°Nevele, 1837
+Nevele, 11.2.1840

1. DE FAMILIE LOVAERT (1)

Clément Lovaert, stamvader van vier orgelbouwers, was een hoefsmid uit Poesele. Zijn eerste vrouw, Régina Broché, schonk hem in 1794 een dochter, Coleta, maar ontviel hem korte tijd later. Enkele jaren later hertrouwde hij met Régina Fassau uit Kruishoutem. Het echtpaar ging zich in Nevele (Dorp) vestigen en kreeg twee zonen en twee dochters.

Het derde van die vijf kinderen, *Leonard*, zal de beste orgelbouwer worden. Hij werd geboren op 20 Ventose, an 10 (2) en was nauwelijks 8 jaar oud toen zijn moeder stierf. Van Leonards levensloop, en dan vooral van zijn jeugd jaren, is ons nagenoeg niets bekend. Bij zijn huwelijk in 1828 met de naaister Marie-Theresia Van Hoolandt uit Nevele is hij schrijnwerker. Vader Clément was toen 65, besliste het smidsevuur te laten varen en ging op de wijk Oessche wonen. Het heeft er alle schijn van dat Leonard de smidse transformeerde tot een schrijnwerkerij, die zeer kort daarop uitgroeide tot een orgelmakerij.

Dat Leonard meteen dankbaar gebruik zal hebben gemaakt van de stielkennis van zijn vader ligt voor de hand. Dat Clément ook orgelmaker geweest zou zijn,

-
- (1) De biografische gegevens uit de Bevolkingsregisters van Nevele werden ons bezorgd door A. JANSSENS uit Nevele.
 - (2) Republikeinse tijdrekening (Vlaanderen was toen een deel van de Franse Republiek); in onze tijdrekening 10 maart 1802.

zoals bij de aangifte van zijn overlijden werd opgetekend, betekent voorzeker dat hij zijn zoon in de orgelmakerij heeft bijgestaan tijdens zijn laatste levensjaren. Hoe kwam Leonard er nu toe orgels te gaan maken ? De schrijnwerkerij was daartoe alleszins een eerste belangrijke stap, en het aambeeld van zijn vader bleef daarbij ook bruikbaar. Toch ontgaat ons nog steeds de eigenlijke drijfveer van zijn artistieke loopbaan en lijkt het vooralsnog aannemelijk dat hij zich als autodidakt opwerkte.

Leonards drie zonen, Evarist (1), Ludovicus en Franciscus Xaveer, leerden het bedrijf van hun vader. Toen zijn jongste zoon in 1840 stierf, woonde hij volgens de aangifte van dit sterfgeval nog op het Dorp. Zeven jaar later vermelden de Bevolkingsregisters (1847, Deel I) dat hij aan de Langemunt, 69 woont. Voordien vermeldde hij vaak, dat hij in de St.-Jansstraat woonde, nr. 135, maar in werkelijkheid was dit "Dorp".

Op 16 mei 1849 verhuisde hij naar Deinze en in 1852 had hij zijn ateliers in de St.-Pietersnieuwstraat 98 te Gent. Waarom hij zo vaak van woonplaats veranderde is ons niet bekend.

Van de drie zonen van Leonard bleef alleen Ludovicus tot zijn dood werkzaam in het familiebedrijf te Gent. De Amsterdamse organograaf en Hooghuiskenner Alexander Verberne ontdekte een vijftal jaren geleden het orgel dat

(1) Was van 1850 tot 1853 lid van de toneelmaatschappij "Moedertaal en Broedermin" te Nevele, alhoewel hij in Petegem-Deinze woonde.

Ludovicus Lovaert in 1871 bouwde te Nieuwenhove. Dit instrument vertoont een treffende gelijkenis met het gotische orgel te Kiedrich (Duitsland), dat door de Brugse orgelmaker L. Hooghuys werd geres- taureerd in 1857-1858. Hooghuys hield zich ook bezig met reparaties van klokken- mechaniek. Uit dit alles leidt A. VERBERNE af dat het niet uitgesloten is dat Ludovi- cus Lovaert bij L. Hooghuys zou hebben gewerkt.

2. OVERZICHT VAN DE ORGELBOUWPRESTATIES VAN DE FAMILIE LOVAERT

- 1833. Vosselare, St.-Eligiuskkerk. Nieuw orgel (zie bijlage 4).
- 1837. Ronsele, St.-Gengulphuskkerk. Nieuw orgel door Lodewijk Lovaert uit Nevele (zie bijlage 5).
- 1842 en 1846. Desteldonk. O.-L.-Vrouwkerk. Onderhoud (zie bijlage 6).
- 1846. Meulebeke-Marialoop, St.-Leo & O.-L.-Vrouw-Bezoekinkkerk. Nieuw orgel (zie bijlage 7).
- 1849. Elst, St.-Apolloniakkerk. Nieuw or- gel (zie bijlage 8).
- 1854. Onkerzele, St.-Martinuskkerk. Nieuw orgel (zie bijlage 9).
- 1856. Eeklo, St.-Vincentius-Martelaarkkerk. Nieuw orgel (zie bijlage 10).
- 1857. Ertvelde-Kluizen, O.-L.-Vrouwkerk. Nieuw orgel door Evarist Lovaert (zie bijlage 11).
- 1857. Lotenhulle, H.-Kruiskkerk. Uitbrei- ding (zie bijlage 12-1).
- 1865. Evergem-Wippelgem, O.-L.-Vrouw van Troostkerk. Nieuw orgel (zie bijla- ge 13).
- 1865. Nevele, St.-Martinus en Gezellen- kkerk. Vernieuwing (zie bijlage 14).

1869. Watervliet, O.-L.-Vrouw-Hemelvaartkerk. Vernieuwing door Evarist Lovaert (zie bijlage 15).
- ca. 1869. Zonnegem, St.-Stefanus'-Vindingkerk. Nieuw orgel (zie bijlage 16 en kaftfoto).
1871. Nieuwenhove, St.-Jan-Baptistkerk. Nieuw orgel door Louis Lovaert (zie bijlage 17).
- 18... De Pinte, St.-Niklaas-van-Tolentijnkerk. Nieuw orgel (zie bijlage 18).
- 18... Kalken, St.-Denijskerk. Vernieuwing (zie bijlage 3).

Vermoedelijk zijn ook de anonieme orgels te Viane, Moerbeke-Viane en Grotenberge werkstukken van de Lovaerts.

3. PLAATS VAN DE LOVAERTS IN DE BELGISCHE ORGELHISTORIE

De oudste vermelding over de Lovaerts vindt men terug in "*Historique de la facture et des facteurs d'orgue*" (Anvers 1865, p. 143 en 214) van E.G.J. GREGOIR, die noteerde dat Lovaert vele orgels heeft gebouwd maar dat die hem, ondanks herhaaldelijk aandringen, geen lijst van zijn werkzaamheden bezorgde (zie bijlage 1). De oudste appreciatie is die van de dorpsmonografen DE POTTER en BROECKAERT, die over Leonard Lovaert schreven dat "hij met goed gevolg de kunst van orgelmaker uitoefent" en "een groot getal kerken van Oost- en West-Vlaanderen bezitten een orgel, door hem vervaardigd." Verder vestigen deze auteurs er de aandacht op dat L. Lovaert een "nieuw stelsel om beiaarden te bespelen, dat door de alleszins vernuftige wijze, waarop het

samengesteld is, bij kunstenaars en liefhebbers veel opgang maakt" (1) had ontworpen (zie bijlage 2).

Dat de werkzaamheden van de inmiddels totaal vergeten geraakte Lovaerts sinds hun dood genegeerd werden is wellicht te wijten aan het feit dat zij in wezen aan het rococo-procédé gehecht bleven wat de pijpbeurt betreft en, ondanks de toen steeds toenemende overheersing van de romantiek, naar eigen geweten en overtuiging bleven doorwerken.

Precies die orgelbouwers die als "classicisten" in de romantiek verloren liepen, zijn in de zuidelijke Nederlanden reeds tegen het einde van de 19de eeuw totaal in de vergeethoek geraakt. De ontdekking van hun oeuvre, thans, leidt echter tot de vaststelling dat die "behoudsgezinde" orgelmakers bijzonder belangrijke scheppingen nalieten, die meestal het werk van de zgn. vooruitstrevende overtroffen.

Dit geldt ook voor het werk van de Lovaerts. Binnen de tijdspanne van ruim een halve eeuw ontwikkelden zij zich tot heel originele kunstenaars. Op een merkwaardige en boeiende wijze hebben zij de rococo ontwikkeld tot een "klassieke" stijl. Dit ging gepaard met een hang naar oorspronkelijkheid in de opbouw, de dispositie, mensurering en pijpenmakelij, en ook in de meest uiteenlopende types van

(1) F. DE POTTER-J. BROECKAERT, *Geschiedenis van de Gemeenten en Provincie Oost-Vlaanderen*. Eerste reeks, 5de deel (Gent, 1867), blz. 111.

kasten en de versiering ervan. Lovaert maakte diverse orgeltypes : van bescheiden éénmanualige orgels tot een instrument als dat in de hoofdkerk van Eeklo, met drie klavieren en pedaal. Telkens treft de klank door een slanke, fluwelige toon en vurige tongspelen.

Een gelijkaardige "klassieke" geest weerspiegelt het oeuvre van de Gentse orgelmaker Maximilien Van Peteghem-Cornet, (11.12.1822-4.1.1870), de voorlaatste van het beroemde orgelmakersgeslacht Van Peteghem dat sinds 1733 te Gent zijn ateliers had, ook het vroegste werk van de autodidact (?) Johannes-Petrus Vereecken (1803-1889) uit Gijzegem, het oeuvre van Charles-Louis Van Houtte (1809-1865) uit Vichte (later Waregem), het vroege werk van Pieter Loncke (1821-1897) uit Hoogstade, dat van de Brugse grootmeester Louis Hooghuys (1822-1855), het oeuvre van de onvolprezen Jean-Joseph Delhaye (1786-1845) en het vroege werk van Johannes-Petrus De Volder (1767-1841) uit Antwerpen (nadien Gent en Brussel), alsook het enige bekende orgel (Leeuwer-gem 1850) van de Brusselaar Verhasselt. In de provincie Antwerpen is gelijkaardig werk geleverd door Theodoor Smet (1782-1853) en zijn zwager Hendrik Vermeersch (1815-1886), die zijn pijpwerk bestelde bij Edouard-Charles Van Peteghem. Merkwaardig is wel dat zowel de Lovaerts als Th. Smet en ook Vermeersch dichtgesoldeerde roergedekten gebruikten. Ook de nog onbestudeerde Mechelse orgelbouwer Capuyns-Keulemans en Arnold Clerinx (1816-1898) te St.-Truiden behoren tot deze groep "konservatieven". Een van de modernsten onder deze classici is Pieter Hubertus Anneessens (1810-1888) uit Ninove.

BIJLAGEN

1.

"Lovaert (Léon), à Gand, a placé beaucoup d'orgues. Il plaça à Eecloo un orgue de 3 claviers avec pédale séparée. Il a en 1857 amélioré l'orgue à Lootenhulle, construit en 1757 par P. Van Peteghem; il y a placé un nouveau soufflet, allongé le clavier et mis un nouveau clavier avec pédale accouplée. Il y a aussi 2 pédales de combinaison pour jouer l'octave basse et supérieure, ce qui produit un double accouplement.

 Ce facteur, malgré nos instances, n'a pas consenti à nous donner la liste des Orgues construites par lui."

E.G.J. GREGOIR, *Historique de la facture et des facteurs d'orgue*, (Anvers, 1865), blz. 143.

"En terminant ces biographies dont la plupart sont jusqu'ici restées inconnues, nous nous faisons un devoir de mentionner les facteurs auprès des quels nous avons sans résultat, à diverses reprises, fait des démarches pour obtenir la liste de leurs orgues. Ces constructeurs sont : MM. Lovaert père et fils..."

E.G.J. GREGOIR, *o.c.*, blz. 214.

+

+

+

2.

"Leonard Lovaert, orgel- en beiaardmaker, geboren te Nevele, in 1803, doch sedert verscheidene jaren te Gent gevestigd, waar hij met goed gevolg de kunst van orgelma-

ken uitoefent. Een groot getal kerken van Oost- en West-Vlaanderen bezitten orgels, door hem vervaardigd. Hij is tevens uitvinder van het nieuw stelsel om de beiaarden te bespelen, dat door de alleszins vernuftige wijze, waarop het samengesteld is, bij kunstenaars en liefhebbers veel opgang maakt. Deze vinding is, inderdaad, een groote vooruitgang in het beiaardspel, dat voortaan niet alleen door krachtige mannen, maar ook door zwakke kinderen kan uitgevoerd worden. De uitvinding bestaat hoofdzakelijk in de toepassing van het piano-klavier aan den beiaard; zoo zijn er geene zware pedalen meer in beweging te brengen, maar kan ieder, die de piano speelt, al de arias van dit speeltuig, hoe ingewikkeld die ook zijn zouden, zonder de minste vermoeienis op den beiaard uitvoeren; in één woord, het lichte en gemakkelijke toetsen op de piano vervangt het oude afmattende en moeilijke beiaardspel. Een ander voordeel van Lovaeet's vinding is, dat al de tonen met volkomene zuiverheid en netheid gehoord worden, en niet meer verward geraken, zooals met de oude doenwijze gebeurt, tot zooverre, dat het weleens moeilijk was de melodie te erkennen. Ook is men, sedert de toepassing van het pianoklavier aan den beiaard, niet langer genoodzaakt op het hoogste des torens te klimmen, om te spelen, daar het nieuwe toestel, even zoo goed als eene piano, in de benedenplaats kan gesteld worden.

De eerste beiaard, volgens dit stelsel vervaardigd, was die van den toren der voormalige abdijkerk van Baudeloo, waar thans de boekzaal der Hoogeschool van Gent gevestigd is. Het gemeentebestuur

stuur vergemakkelijkte de taak des uitvinders door dit klokkenspel te doen herstellen en volledigen. De uitslag was, zooals Lovaert, zeker van zijne vinding, had voorspeld, en stellig is het te betreuren, dat het uitmuntend bevonden stelsel niet toegepast is geworden op den grooten beiaard van het Belfort. Dit laatste, wij twifelen er niet aan, kan met teregt niet missen tot stand te komen, vooral nadat het stelsel, waarmede weldra de beiaard van den stadstoren van Roeselare en andere in beweging zullen gebracht worden, als het beste en tevens het gemakkelijkste erkend zal zijn. - Lovaert's drie zonen, Evarist, Lodewijk en Xaveer, ook te Nevele geboren, zijn insgelijks orgelmakers."

Uit : Frans DE POTTER en Jan BROECKAERT,
Geschiedenis van de Gemeenten der Provincie Oost-Vlaanderen - Nevele,
blz. 111-112.- Eerste Reeks -
Arrondissement Gent. Vde deel (Gent,
1864-1870).

+
+ +

3. KALKEN

De orgelbouwfirma LONCKE, die het orgel van Kalken restaureerde in 1971-72, maakte er ons op attent dat zich in de kern van een frontpijp de volgende lakonieke inskriptie bevindt : "Deze pijpen hadden beter gemaakt geweest had ik niet verkeerd."

Uit nadere informatie blijkt die door een van de Lovaerts aangebracht te zijn.

4. VOSSELARE

"Het doksaal is van een ellendige heden-
daagse uitvoering. Het orgel, daarentegen,
is goed, en komt uit de werkhuizen van
Leo Lovaert, van Nevele; het dagtekent van
1833 en werd ongeveer 2000 fr. betaald.
De eikenhouten kas is van voor met twee
engelenbeelden en twee vazen versierd, en
met een oud St.-Elooibeeld, veranderd in
een beeld van koning David, bekroond."

Uit : Frans DE POTTER en Jan BROECKAERT,
o.c., deel VII (Gent, 1864-1870),
blz. 23.

+
+ +

5. RONSELE

"Het eerste orgel waarvan in het kerkar-
chief gesproken wordt, werd op 17 Juli
1837 door Lodewijk Govaert (sic) uit
Nevele geplaatst. Het was een viervoeter
die door 2 kleine blaasbalgen werd aange-
dreven en kostte 1487,50 fr."

Uit : M. RYCKAERT, *Bijdrage tot de Ge-
schiedenis van Ronsele*, (Gent, 1950),
blz. 105.

"Dit orgel werd in 1918 totaal verwoest
en in 1919 door een harmonium vervangen.
Het huidige orgel werd in 1930 door Jos.
Stevens uit Duffel voor 45.000 fr. ge-
plaatst."

Uit : M. RYCKAERT, o.c., blz. 106.

+
+ +

6. DESTELDONK

Cfr. kerkrekeningen :

"1842, den 22 mey aan Lovaert voor het stellen van orgel, 11-00

1846, over stellen orgel en oxael, 31 xber, L. Lovaert - Nevele, 47,78."

Algemeen Rijksarchief Gent,
Modern Kerkarchief Desteldonk,
nr. 52.

+
+ +

7. MEULEBEKE-MARIALOOP

Cfr. een blauw etiket in de windlade met het gedrukte opschrift :

"Bij brevet des Konings, L. Lovaert-Van Hoolant, Orgel-maker, St.-Jans-straat N° 139, te Nevele.

Belast zich met het maken van Orgels volgens zyn nieuw stelsel, zoo ook met het brengen der oude Orgels op den voet zyner uytvinding, alsmede alle slach van Herstellingen."

Opstelling van de registratuur (huidige staat) :

... (gedicht	Prestant 8 (disk)
Prestant 8 v (bask.)	Viool 8 dis
Vulwerk 3 k	... (verdwenen)
Oktaef 2 v (vanaf c)	Kornet V
roerfluit 4 v	Prestant (4)
gedekt 8 v	tremblant (verdwenen)

ventiel

(De huidige benaming werd aangebracht door de Fa. Loncke, ter gelegenheid van de rei-

niging van het instrument, een tiental jaren geleden).

Manuaalomvang : C-f'''
Geen pedaal.

Het fundament en de cancellen van de windlade zijn volledig van lood, de slepen van geel koper en de pijpstukken van eik. De orgelkast draagt de inscriptie : "Amendus Loncke dedit
Suo loco Natali 1846."

+
+ +

8. ELST, St.-Apolloniakerk

Cfr. Kerkfabriek van Elst, Verslagboek der Raadsvergaderingen van 1842 tot 1960 :

"Buytengewoon zitting van den zestiende april 1800 negen en veertig. Waeren tegenwoordig Rommel, Baert, vanden Broeke, Mansuur, Monteyne, Baere en van den Bulcke secretaris.

Den Kerkenraad gezien den brief van den heer Lovaert in daete twaelfden dezer loopende maend, doende aanvraag ter beko- ming van gedeelte zijner resterende goed- vind voor het maeken en plaetsen van eenen nieuwen orgel in de kerk alhier, beloo- pende tot de som van zeven hindert francs waervan de betaeling slechts (sic) ver- schuldigt is gedeeltelijk in october 1800 negenenveertigh en gedeeltelijk in october 1800 en vijftig.

Overwegende dat dien heer, voor het beko- men dier penningen op zijne aanvraag, den aanbod voor eerste betaeling offreert, de croosen van gemelde kapitaal van \$ 700-:

tot valdag van de betaeling, aen vyf per cent te laeten afrekenen ter afkorting van neergezegde kapitaal.

Besluiten. De vraag van den heer Lovaert in te willigen en dat de datum hierboven gemelde verschuldigde som door den trespriester werde betaelt

Gedaen in de zitting voor de dag maend en Jaer als ten hoofde

Vidi et examinandi hoc registrum
11° Julii 1849
(handt. onleesbaar)

A. Baert	P. Baere
Rommel	F. Monteyne
Bulcke	Louis Mansuur
J.B. van den broecke	

(Archief pastorij Elst, niet geïnventariseerd)

Beraadslagingenboek, niet gefolieerd.

Huidige dispositie :

Montre 8 (bas), de grootste pijpen van hout, de overige spotted. (Fa. Loncke, 1960)

Montre 8 (sup), spotted (Fa. Loncke)

Flute travers 8 (sup), vanaf cis'

Bourdon 8

Prestant 4

Flûte douce 4

Doublette 2

Cornet V

Mixture III

Trompette 8 (bas)

Trompette 8 (sup)

Manuaalumfang : C-g''' (oorspronkelijk
C-f''')

Pedaalomvang : (aangehangen) C-d'
(nieuw).

De kast heeft een H.W.-prospect en een schijnonderwerk-prospect in de balustrade. Het H.W. werd in 1960 losgemaakt van de balustrade en achteruit geschoven om er een klavierbak tussen te kunnen plaatsen. Oorspronkelijk was de klaviatuur aan de achterkant van het orgel.

+
+ +

9. ONKERZELE

In de windlade gesigneerd met een knipseltje waarop :

"M.L. Lovaert
gebreveteerden
Kerkorgelmaker

Komt zich te vestigen op St.-Pieters-Nieuwstraat N° 98, te Gent, hy beveelt zich in de gunst der Heeren Pastoors en Kerkbesturen voor het maken van nieuwe Orgels, alsook voor alle slach van herstellingen."

Dispositie volgens de opstelling aan beide kanten van de klaviatuur :

Bourdon (8)	Cornet V
Fluit (4)	Prestant 4
Mixtuur II	Flageolet 2
Trompet bas	Fluit 8 sup.
Tremulant	Trompet sup.
(uitgeschakeld)	

Manuaalomvang : C-g''''
geen pedaal.

Het instrument is integraal in zijn oorspronkelijke toestand bewaard gebleven. De blaasbalg werd echter verplaatst, vermoedelijk werden de stemsleuven in het pijpwerk aangebracht door Daem (Appelterre), die het orgel lange tijd heeft onderhouden.

"Eene nieuwe orgel geplaatst door mr Lovaert in het jaar 1854" is de enige vermelding in het "Register der aenteekeningen en Beraedslaegingen der Kerkfabrique van de Kerke van Onkerzele begonnen 30 7bre 1840, Pastore F.J. De Clercq", waarin achteraan een "Beschrijving en Inventaris van St Martens Kapelle, dienende nu voor parochiekerk te Onkerzele 1842" (fol. N° 4).

Uit : Kerkarchief Onkerzele, niet geïnventariseerd.

+
+ +

10. EEKLO

Uit het Kerkarchief (bewaard in de Dekenij) van Eeklo putten wij de volgende stukken die handelen over de installatie van een Lovaert-orgel.

"Begrooting voor het maken en plaetsen eener nieuwe Orgel in de Kerk der Stad Eecloo.

De ondergeteekende heeren pastor-deken en Kerkmeesters der Kerkfabriek der Stad Eecloo verklaren by deze Overeenkomst gekomen te zyn met L. Lovaert Kerkorgelmaker te Gent over het maken en plaetsen eener nieuwe orgel op het hoogzael der voorge-

zeyde kerk, onder de volgende bepalingen en conditien.

Art. 1 - Er zal gemaekt worden een nieuw secreet van vier-en-vijftig gravuren in spiesschen hout met twee laden, die volgens alle de regelen der konst zal geschikt zijn om wel te voeden de volgende speelen.

Eerste clauwier Groot Orgel

N° 1 Montre	8	dienende door de facade van het groot buffet
2 prestant	4	id.
3 doublette	2	id.
4 fourniture	3	pypen op touche, total 162
5 Viole de Gambe	8	voet
6 Salicional	8	id.
7 Bourdon	16	
8 Bourdon	8	
9 flute ouverte	8	
10 Cornet	5	pypen op touche
11 Euphone	8	anche libre
12 trompet	8	pieds

Art. 2 - Er zal gemaekt en geplaefts worden een nieuw secreet van vier-en-vijftig gravuren in spiesschen hout dienende voor het tweede clauwier en gelijk het voorgaende der groot orgel geschikt om wel te voeden de volgende speelen

Tweede clauwier Positif

N° 1 Prestant	4	voet
2 flute Octaviant	4	id.
3 flute harmonique	4	id.

N° 4	Bourdon	8 id.
5	Gambe	4 id. (in potlood staat ernaast geschreven : "voix céleste")
6	Salicional	4 id.
7	Octavin	id.
8	Basson-bas hautbois-Sup	8 id. (geschraapt werd 'hautbois-Sup' en in potlood werd er boven geschreven "Clarinette supérieur")

Art. 3 - Er zal gemaakt en geplaatst worden een nieuw secreet van 42 gravuren dienende voor het derde clauwier van het Récit Expressif gelijk de twee bovengemelde om wel te voeden de volgende spelen.

3de Clauwier Récit Expressif

N° 1	Bourdon	8 voet
2	flute harmonique	4 id.
3	Gambe	id.
4	Cor Anglais anche libre	8
5	haut-bois anche battante	
6	trémolo	

Art. 4 - Er zal gemaakt worden twee nieuw secréeten te samen bevattende vijf-en-twintig gravueren en dienende voor het voet-clauwier pédale geschikt om te ontfangen en te voeden de volgende spelen

4de Clauwier Pédale

N° 1	Contre-Basse	16 voet in hout open
2	flute	8 id. id.

N° 3 Bombarde
4 trompette

16 Anche libre
8 Anche battante

Art. 5 - Er zal gemaekt voor ieder der voorbeschrevene secreeten een Abrégé dienende tot de aeneenschakeling te bewerken tusschen de secrééten en hunne respective secrééten zijn. Alle deze Abrégés zullen volgens het laatste stelsel verveerdigd zyn heden in frankrijk duytsland en italiën in gebruyk en die een allergrootste verbetering daer stelt in vergelijking met het oude stelsel die op een orgel in deze genre (met dry clauwieren) ingerigt, ongebruykbaer zou zyn. Dus abrégés zullen gemaekt worden in wit hout en onder alle rapporten met bezorgdheyd gewerkt zyn ingezien de delicatesses zyner werking zynde de intermédiaire tusschen het clauwier en het secréét.

Art. 5 (sic) - Er zal gemaekt en geplaeys worden in het inwendig der orgel een système pneugmatique bestaende uyt verscheyde séries uytmakende te samen vier-en-vijftig blaesbalskens die elk in directe communicatie met ieder touche van het eerste clauwier zullen syn om de uytwerking deezer système wel te verstaen vind ik het noodig in eenige uytbreiding er over te kommen. Voorgaendelyk in het maken der orgels met twee of dry clauwieren en die van zware speelen voorzien waren als deze was men gedwongen toetegeeven aen moeyelikheden die de oorzaak was dat men aen de toonen hunne strafte en gelykheyd niet geeven kon die er noodig was. Het was van den eenen kant de groote tegenstand der locht op de oppervlakte der soupapen, en van den anderen de ongenoegzaamheyd der middels om die te overwinnen,

voor vertrek-punt moetende neemen der flauwe kragt der vingers op het clauwier was men genoodzaekt zoo veel mogelijk de hoeveelheyd locht te verminderen die noodig is om goed de speelen te voeden. Ten dezen eynde was men gedwongen den diamètre der groote pypen te verminderen die zy nogtans moeten hebben om in juiste rapport met de supérieurs te zyn, ook gaf men maer aan de gravueren en de opening der soupapen de uysterlyke groote die hun noodig was, en in weerweil van alle deze ontrekkingen was het onmogelijk een groot getal speelen op een of verscheyde clauwieren te samen gelyk te bespeelen zonder de de orgénist eene onoverwinnelijke tegenstand op het clauwier gevoelde uyt de bovengemelde moeyelykheden kwam voort ten eersten dat de bassen der spéélen van kragt en milligheyd berooft waren, ten tweeden dat het getal der combinatien der verschillige Régisters onvoltallig was, ten derde dat men de sterkte aan de zachtheid der toonen niet kon vereenigen, om dat men in de groote uytvoering eener muziekstuk gedwongen was zynen toevlugt te neemen tot Rietspeelen waer van den klank te veel verschillende met die der grondspeelen onaengename transactie daerstellde en die de sterkte en molligheyd der bassen maer vervangde door het gerugt.

De onlangs schoone gedane uytvinding van dees systeme pneugmatique is alle de voorgemelde moeyelykheden kommen overwinnen met dees middel kan men aan de zware grondspeelen hunne diametre en omtrek geeven die het behoort, hun de noodige kragt van wind geeven die hun noodig is om eenen kragtigen toon te geeven, men kan het getal der speelen vermeerderen die met

met malkanderen kan mengen, meertallig maken de accouplementen der clauwieren en terzelvertyd vermyden de moeyelijkheid van het bespeelen en het diep-vallen der touchen, by zoover dat den toucher altyd zoo zacht en gelyk is dat er geen onderscheyd bestaet tusschen het bespeelen eener piano of eene orgel met dry, vier clauwieren en alle de combinatien te gelyk. Deeze système pneugmatique zal in alle zyne deelen volgens alle de regelen der konst verveerdigt zyn.

Art. 7 - Er zal gemaekt eenen blaesbalg à Rèservoir volgens het nieuwe stelsel van Cumming met eene in en uytgaende ploey deze is in beweging gebragt door een balancier werkende op twee pompen die den Rèservoir voeden. Door deeze soort van blaesbalgen verkrygt men eene gelyke kragt in de voortvloeying der lucht tot aen de secréeten en die eene der eerste hoofdnoodzakelykheden voor het goed geluyd eener orgel is, en die het groot verschil daerstelt die men aentreft in het geluyd der orgels waer van de blaesbalgen op de nieuwe wyze geschikt zyn en dat der orgels waer het oud systeem van orgels bestaet. Deeze blaesbalg zal dobbel beleyd zyn met leer en van eenen compensatuur voorzien zyn. Ook zal hy door eenen man in beweging kunnen gebragt worden.

Art. 8 - Uytgenomen den blaesbalg moteur zullen er nog dry gemaekt worden die ieder onder het secreet van ieder clauwier op de windbuys zyllen geplaefts worden, deze worden in gebruyk Anti-Sècousse genaemd daer zy geschikt zyn om de schokkingen te vermyden die de pompen van de groote moteur als ook de groote élastiquitayt der

locht in de groote uytvoering op het clauwier voortbrengt. Dees bovengemelde blaesbalskens zullen elk van ressorts voorzien zyn in overeenstemming der kragt van den motteur.

Art. 9 - Er zal gemaakt worden een nieuw clauwier van vier-en-vijftig touchen beleyd met zuyver witten yvoir en de diezen van zwart hebben hout. Dees clauwier zal à Bascule gemaakt zyn volgens de nieuwe wyze en zal dienen voor de speelen op het eerste secreet geplaefts Groot-Orgel en waer van de mécanisme al onder de plancher van het hoogzael in aenraking met de orgel zal gebragt worden.

Art. 10 - Er zal gemaakt worden een nieuw clauwier van vier-en-vijftig touchen analogue aen het eerste die ook al onder den plancher met het secréét van het positif in gemeenschap zal gebragt worden.

Art. 11 - Er zal gemaakt worden een nieuw clauwier van twee-en-veertig touchen op de zelfde wijze gelijk de twee eerste die ook op de zelfde wijze in gemeenschap zal zijn met het secréét van het Récit expressif.

Art. 12 - Er zal gemaakt worden een nieuw voet-Clauwier Pedale geschikt volgens de duytsche manier om gemakkelijk met de voeten te kunnen bespeeld worden. Dees clauwier zal geschikt zijn om gemakkelijk te kunnen uytgenomen worden om de wuyghheid die tusschen de touchen met het bespeelen valt, te kunnen wegnéemen.

Art. 13 - Alle dry de handclauwieren Groot Orgel, Positif en Recit zullen vol-

gens het nieuw stelsel in een kleyn Buffet of Console geplaets worden die op de balustrade der hoogzael onafhankelijk van het groot buffet der Orgel zal geplaets worden. Dees Console zal ook volgens op het plan is afgeteekend alle het mecaniek voor de trekking der Régisters bevatten als ook de pedalen van combinatie en accouplement die op eene gemakkelijke manier in het bereyk van de organist zullen geplaets zyn.

Art. 14 - Alle de trekkers der Registers in de console geplaets zullen in den appel hun naam dragen op witte porceleynen schilden ieder clauwier zich met een verschillend couleur van letter onderscheydende.

Art. 15 - Alle de spéélen op de vier secrééten, Groot-Orgel, Positif, Récit en Pédale geplaets zullen volgens de regelen der konst van goede stoffe verveerdigd zijn, ieder in het bezonder geschikt volgens het character van toon die ze moeten hebben, Ook zullen alle de spéélen in harmonie gebragt worden die niets te wenschen overlaet en zullen hunne toon en timbre zoo als de naam het aenduyd.

Art. 16 - Deze orgel zal bevatten de volgende accouplementen en Combinatien.

ten eersten	Accouplement der pedales met het clauwier der groot orgel
2	Acc. van het positif met de groot orgel
3	id met het Récit
4	de Octave Grave op alle de Clauwieren
5	Expressif voor forte en piano Recit

- 6 Accouplement der rietspéélen
 der groot orgel
7 tremolo op het Recit

Art. 17 - Alle de bovengemelde werken zullen gemaakt en geplaatst worden op het hoogzael met het buffetje en alle zyne toebehoorten eronder begreepen voor de somme van een-en twintig duyzend 21.000-0 francs betaelbaar op de volgende tydstippen

Art. 18 - Onmiddelyk na dat de Orgel zal geplaatst zyn zal er door de heeren pastordeken en Kerkmeesters eene Commissie aangesteld worden om de orgel na te zien en te bespeelen onder welke Commissie de Orgelmaker zich zal doen réprésentééren naer welk onderzoek een volledig verslag door alle de heeren Onderzoekers geteekend aen den Orgelmaker zal afgelevert worden en na welke er aen den Orgelmaker zal betaelt worden de somme van negen duyzend francs dienende tot de eerste betaling, de overblyvende somme van twaelf-duyzend francs zal aen den Orgelmaker betaelt worden op de volgende tydstippen dry duyzend ieder jaer te rekenen den dag der eerste betaling volgende tot de gansche betaling der twaelf duyzend francs waer van de intrest is vastgesteld aen dry ten hondert.

Art. 19 - De orgelmaker verbindt zich de voorgeschrevene orgel kosteloos geduerende de dry volgende jaren te onderhouden van stemmen en te garantééren voor alle breuk of ongeluk die er zou kunnen aenkomen in de uytwerking van het mécanisme uytneemende de onvoorziene toevallen als brand, donder etc etc.

Art. 20 - De Kerkfabriek belast zich met het halen der orgel ten huize van den Orgelmaker op de St Pieters Nieuwstraat te Gent om ze tot op hare bestemming te brengen.

Art. 21 - Alle de kosten van verblyf en logement zyn ten laste van den Orgelmaker als ook wat zyne medehulp betreft.

Art. 22 - Aldus gesloten en bekragtigd den July 1800 zes-en-vyftig Gent den (get.) L. Lovaert et fils "

- Ongedateerde brief, in potlood geschreven door de maker van de orgelkast aan de secretaris van de Kerkfabriek.

"Mynheer Van Hoorenbeeke,

Deze diendt om UE te verzekeren dat ik de kas der orgel maar alleen van vore moest (volgens overeenkomst) in wagenschot maken, dat de zyde deelen moesten in gryn zyn, alsmede de achterparade.

Indien er iets ontbreekt aen de uitvoering myner werken, gelief het zoo haest mogelyk my te melden; ik ben bereid alles te doen wat ik zoude buiten de conditien niet nagekomen hebben; en hebbe reeds den Heer Smedt Bouwmeester tot Eecloo gelast alles te doen, hetgeen aen myne werken (volgens oordeel) ontbreekt. Maar Mynheer, zoo haest mogelyk want myne intresten zullen in de maend Mei reeds aen 5% zyn. Intusschen blyve ik met byzondere hoogachting,

Uw Dienaer
P.C. De Preter."

- Overeenkomsten om het orgel in verschillende fasen af te werken.

"De ondergeteekende Mr L. Lovaert et fils, orgelmaker woonende binnen de Stad Gent van de eene zyde, en Mynheer Emile van hoorebeke over het bureel der Kerkfabriek der Stad Eecloo als tresorier van de andere zyde zyn overeengekomen,

Hy Mr. Lovaert van de eene zyde te maken eene nieuwe orgel met système pneugmatique en volgens alle de regelen der konst voor de somme van een-en twintig duyzend francs, welke hy bespeelbaer zal maken voor de somme van dertien-Duyzend francs kas inbegrepen en bevatten-de de volgende speelen

1ste clauwier

1. Montre 8 voet dienende voor de facade van het Buffet
2. prestant 4 id.
3. Doublette 2 id.
4. fourniture 3 pypen op touche total 162
5. Viole de Gambe 8 id.
6. Salicional 8 id.
7. Cornet 5 pypen per touche
8. Bourdon 16 id.
9. Bourdon 8 id.
10. flute ouverte 8 id.
11. Euphone 8 anche libre
12. trompet 8 id.

Mits nadien en zulks als het de Kerkfabriek zal geradig oordeelen en anders zonder réclame vanwege den Orgelmaker er de andere speelen in te voegen

En hy Mynheer van hoorebeke van te betalen de somme van tien-duyzend francs op eerste january volgende op de goedkeuring van ge-

noemde Orgel, en dry duyzend francs op den eersten january nadien.

Verders verplicht zich voornoemden heer Lovaert vijf-ten hondert van alle de sommen die hy voor de voorschreven tydstippen zoude kunnen bekomen aengezien hy van zunen kant voor de gestelde tydstippen niets zal mogen pretenderen.

Aldus opgemaekt in dubbel blijvende alle régistratie zegel etc onder regten en boeten in geval van uytwerkinge ten koste van den heer Lovaert

Eecloo den 24 augusty 1857

(get.) L. Lovaert

Evarist Lovaert fils

E. Van Hoorebeke."

"De Ondergeteekende heeren L. Lovaert Orgelmaker te Gent, en den heer Emile van hoorebeke namen(s) de kerkfabriek der stad Eecloo, verklaren by deze te zyne overeengekomen als volgt,

D'heer Lovaert zal by titre van suplement by de orgel bybrengen gedurende het jaer 1800 een en zestig, tweede clauwier of positif, bestaende in de hier onderschreven speelen,

N° 1 Prestant 4 voet, 2° flute harmonique 4 voet, 3° Bourdon 8 voet, 4° voix Célèste 4 voet, 5° quintadene 4 voet, 6° flute Octave 2 voet, 7° Basson bas 8 voet, 8° Clarinet sup 8 voet

De kosten der bovengemelde werken belooopen tot de somme van dry duyzen franken waarvan de betaling zal geschieden als volgt

Er zal van den Orgelmaker naer het plaetsen der bovengemelde werken betaelt worden

de somme van duyzent frans voor het eerste deel, het tweede deel zynde ook duyzend frans, zal betaelt worden den eersten van january 1800 twee en zestig, en het derde deel zynde de laetste duyzend frans zullen betaeld worden den eersten Januuary 1800 dry en zestig zynde het jaer er op volgende.

Aldus gedaen in double te Eecloo den zeventste April 1800 Een en zestig.

(get.) L. Lovaert"

- Keuringen :

"Ten jaere achtienhondert negen en vyftig, den derden Junius in den voormiddag. Wy Hypolit De Smet, bouwkundige gehuisvest te Eecloo hier toe aenzocht door de heeren der Kerkfabriek der stad Eecloo, hebbe my begeben ter plaets op de hoogzael in de Kerk van bovengenoemde stede, ten eynde aldaer te onderzoeken den toestand en hoedanigheyd van eene nieuwe kasse bestemd tot het inplaetsen van eene nieuwe horgel; naer geheel dit werk met zorg naukeurig naergezien te hebben bevonden dat dit werk zich in behoorlyken staet en voorgoed en voldoende mag aenzien worden.

Gedaen te Eecloo den 3 Junius 1859

(get.) H. De Smet "

"Mijnheer Van Hoorebeke

Ik heb de groote en kleine orgel nagezien en zijn geheel voldoende

(get.) Ed. Temmerman"

- N 5 Cornet 5 pypen
- 6 furniture 3 pypen
- 7 flute open 8 id.
- 8 flute 4 id.
- 9 trompet bas 8 id.
- 10 Trompet Sup 8 id.
- 11 Bourdon 8 id.
- 12 tremolo

Quintadene 4 Claron 4 Piccolo, total 15

(deze laatste 3 spelen werden blijkbaar iets later bijgeschreven).

Art. 2. zal gemaakt worden een clavier van vier-en-vyftig touchen gemaakt à Bascule beleyd met wit been schoon gepolierd en de diezen van zwart ebben hout.

Art. 3. de mécanisme als abrégé etc zal gemaakt zyn vol (gens) de nieuwe système, deze mecanisme zal derwyze geschikt zyn om dry pedalen van combinatie te geeven te weeten forté der rietspeelen met de overige vereenigd

Octave Grave en Octave aigué

Art. 4. Er zal gemaakt worden een nieuwen blaesbalg à reservoir in beweging gebragt door twee pompen by middel van een balancier, deze reservoir zal op de nieuwe wyze met eene in-en-uytgaende ploey in schoon deelen hout verveerdigt zyn, en de noodige oppervlakte hebben om de orgel overvloedig te spyzen

Art. 5. Alle de bovengemelde werken hier boven beschreven, het buffet of kas volgens het plan hier nevens er onder begrepen, zullen gemaakt en geplaefts worden voor de somme van dry duizend-zes-hondert-vijftig francs, betaelbaar op de volgende manier.

na dat de orgel zal geplaefts en in al hare deelen zal goedgevonden zyn door heeren kenners van de heeren pastor en kerckmeesters daar toe aengesteld, zal er aen den orgelmaker betaelt worden de somme van een-duizent-zes-hondert-vijftig francs, de twee duyzend francs overblyvende zullen betaeld worden by middel van vier mandaten op termyn van vyfhondert francs ider intrest geevende aen vier ten hondert cours hebbende, te beginnen den dag waer op deze devis van wederzeyden is onderteevend en vastgesteld, deze vier mandaten van vyfhondert francs ider zullen op zegel geschreven betaeltbaer zyn van jaer tot jaer tot de volle verschyning der vier volgende jaren.

Art. 6. de nu op het hoogzael bestaende oude orgel blyft geheel den eygendom van den orgelmaker, alzoo in overeenkomst besloten.

Art. 7. het buffet of kas zal uytgevoerd worden volgens het hier medegaende plan is aengeduid, en de noodige hoogte en diepte hebben om de orgel en toebehoorten gemakkelyk te bevatten.

Art. 8. de orgel ten huylze van den orgelmaker gansch veerdig zynde, zal de Kerk-fabriek zich gelasten, dezelve met een vaartuyg aftehaelen tot aen eene plaets en ten naesten gelegen aen het huyl van de orgelmaker

Art. 9. Alle logist en verblyfplaets zyn ten laste van den orgelmaker die zich ook verbindt de orgel geduerende twee jaren kosteloos te onderhouden van stemmen, en ook gedurende dezen termyn garant blyft

voor het orgel voor alle oorzaken voort-
komstig uit oorzaken die het in zyne magt
geweest is te verhoeden, nochtans de oor-
zaken onafhankelijk van zyn wil er uyt-
zonderende, als donder brand etc.

Aldus gedaen en besloten in double te
Cluyzen den (niet ingevulde ruimte)
1800 zeven en vyftig

(get.) L. Lovaert orgelmaker

wy ondergeteekende leden der Kerkfabriek
van Cluyzen nemen de bovengemelde Artykels
aen, uitgenomen Art 5 en 8 met deze reser-
ve 1° dat men maer intrest zal betalen,
te beginnen van den dag dat de orgel gele-
verd en geplaefts is.

2° dat de orgelmaker ten zynen koste den
transport moet doen

(get.) J. Bollier pastor Lovaert Evariste
Buysse Livinus Genbrugge (sic)
Van Beker
N. de volder
P. van hecke"

Uit : Kerkarchief Kluizen, niet geïnventa-
riseerd.
Officieel kontrakt.

- 1857 in 9ber

xber Is hier eene gansche
nieuwe orgel geplaefts van
Evarist Lovaert orgelmaker te
Gent St-Pieters Nieuwstraat,
voor de somme van fr.3650,00
en de oude daer boven, die ge-
schat was fr.250,00 zoo dat
zy totael kost fr.3900 de kas
en plaetzen daer onder begre-
pen."

Uit : Kerkarchief Kluizen, Registrum
Pastorale Cluysen, 1843. Niet ge-
inventariseerd.

- De parochiekerk van Kluizen werd bij het begin van de tweede wereldoorlog zwaar geteisterd. Daarop volgde een schatting van de oorlogsschade aan het orgel. Het proces-verbaal luidt als volgt :

"Door het doen springen van de toren van de kerk door het aftrekkende leger in Mei 1940 zijn gansche vrachten baksteenbrokken op het orgel gevallen en is het deerlijk gehavend van onder het puin gekomen.

Het orgel is bijna gans vernield, enkel kan de orgelkast en het se-kreet hersteld worden, maar gansch het mekaniem alsmede de pijpen en de blazerij moeten vernieuwd worden.

Het huis Wwe Daem en Zoon te Appelterre, specialisten in zulkdanige werken hebben de schade geschat op circa vijf en zestig duizend frank.

Ik bevestig op mijn eer dat deze vaststelling waarachtig en oprecht is.

St.Amandsberg den 6 mei 1942
De ingenieur-architect R.A.O.V. nr. 115
(get.) R. Vaerwyck"

Niets van de bewaard gebleven onderdelen waarvan sprake in dat verslag van 1942 werd in het nieuwe orgel verwerkt. De orgelkast zelf werd weggegeven aan iemand uit Kluizen die er konijnhokjes

van maakte, zo deelde de pastoor mij
aldaar mee.

+
+ +
12. LOTENHULLE

Cfr. 'Bijlage 1'.
+
+ +

13. EVERGEM-WIPPELGEM

"1865 : Men heeft begonst en voltrokken in de volgende maand, de verandering aan den hoogzael, hem vergrootende door het vooruit doen komen van het middenste deel, welk van te voren op het metselwerk voorkwam welke de binnen dobbeldeur insluit, en nu op vier kolonnen vooruitspringende zal rusten, ten einde de nieuwe orgel te plaatsen. Gever Mijnh. Maertens-Pelkmans."

"Juli & Augustij. - Men plaatst den nieuwen orgel, welke plaatsing het harmonium vervangt. Dit laatste is tot de familie Maertens wedergekeerd. Die plaatsing is voltrokken den 15 Augustij op welken dag de orgel voor de eerste maal speelt - Dit speeltuig is het werk van de heer Lovaert van Gent, en heeft gekost 3800 francs : hij behelst 10 registers; de kas is in eiken hout.

Hebben tot betaling derzelve bijgedragen:

Mijnheer Maertens-Pelkmans	1000 francs
Mijnheer Van Loo-Malfait	1000 francs
De Kerk van Wippegem	1000 francs
Gever der eiken-orgelkast Mr Maertens-Pelkmans	800 fr."

"1880 : Binnen dit jaar is de orgel der kerk gekuisd en hersteld door den Heer Lovaert orgelmaker te Gent en heeft 125 franken onkosten aan de Kerk veroorzaekt."

Uit : Niet geïnventariseerd Kerkarchief ter Pastorij in Wippelgem.

In 1938 vernieuwing door Daem van Appelterra en in 1970 door de Fa. Loncke (Esen) onder advies van Kan. Van Durme.

+
+ +

14. NEVELE

"Het orgel, gesloten in eene schone eikenhouten kas, is uitmuntend, werd in 1753 vervaardigd door Van Peteghem, van Gent, en in 1865 door L. Lovaert van Nevele, vermeerderd."

Uit : FRANS DE POTTER en JAN BROECKAERT, o.c., Arr. Gent, Deel V (Gent 1864-1870) - Nevele - blz. 110.

+
+ +

15. WATERVLIET

- Bewijsstukken van de burgemeester en Ev. Lovaert

N° 1 - Ontvangen van de heer tresaurier der Kerkfabriek te Watervliet de somme van twee duizend francs in kwijting van de tweede helft van mijne gedane leveringen en werken in het herstellen der groote orgel te Watervliet den 1° Mei 1868.

Evarist Lovaert-Boerjan

Nr. 1 : 1868

Wij ondergeteekenden Leden van den Raad der Fabriek der Kerk van Watervliet verklaren en erkennen dat het bovengemeld Kerkfabriek schuldig is te betalen den 1 Mei 1868, aan Mijnheer E. Lovaert-Boerjan, orgelmaker te Gent, de somme van twee duizend francs, over reeds gedane leveringen en werkzaamheden aan de Groote Orgel der Kerk.

Watervliet 3 April 1868

Ed. Melis Pastor
P.J. Van Vooren
B. Dusarduyn

B. Timmerman
P. Dobbelaere
A. Eeckman

Betaal aan den heer E. van Brussel doctor te Watervliet op order het bedrag der bovenstaande erkentnisse of de somme van twee duizend francs waarde van diere in comptante specien genotten. Te Watervliet den eersten Mei 1800 acht en zestig

Evarist Lovaert Boerjan

pour acquit 12 Mei 1868

E. Van Brussel

Nr. 2 : 1868

Wij ondergeteekenden Leden van den Raad van het Kerkfabriek van Watervliet verklaren en erkennen dat het bovengemeld Kerkfabriek schuldig is te betalen, den eersten Maart 1868, aan Mijnheer E. Lovaert-Boerjan, orgelmaker te Gent, de somme van twee duizend francs, over reeds gedane leveringen en werkzaamheden aan het Positief van het orgel der Kerk.
Watervliet 29 juli 1868.

Ed. Melis. Pastor
B. Dusarduyn
P.J. Van Vooren

B. Temmerman
P. Dobbelaere
A. Eeckman

Gelief te betalen aan de heer E. Van Brussel Burgemeester te Watervliet op order het bedrag dezer bovenstaande schuldbekentnisse zij de somme van twee duizend francs waarde van diere opheden in comptante specien, ten mijnen genoege genotten te Watervliet den vierden auguste 1800 achten zestig

Evarist Lovaert Boerjan

De bovenstaande goedkomste van twee duizend franken is mij opheden door den tresaurier der Kerkfabriek van Watervliet uitbetaald geworden en daar op alhier verschenen

te Watervliet den 7 februy 1869

E. Van Brussel

Nr. 3

Wij ondergeteekenden leden van den Raad van het Kerkfabriek van Watervliet verklaren en erkennen dat het bovengemeld Kerkfabriek schuldig is te betalen, den eersten Maart 1871, aan Mijnheer E. Lovaert-Boerjan, orgelmaker te Gent, de somme van twee duizend franken, over reeds gedane leveringen en werkzaamheden aan het Récit expressif van den orgel der Kerk.

Watervliet 7 september 1871

Ed. Melis Pastor B. Dusarduyn
P. Dobbelaere A. Eeckman
P.J. Van Vooren B. Temmerman

Gelieve te betalen aan den Heer E. Van Brussel Burgemeester te Watervliet op order het bedrag der bovenstaande goedkomst zij twee duizend francs waarde van diere opheden ten mijnen genoegen in specien vanden heer E. Van Brussel genotten te

Watervliet den twaalfden November 1800
een en zeventig

Evariste Lovaert

pour acquit

E. Van Brussel

1872 Kerkbestuur Watervliet

Wij ondergeteekenden, leden van het Bureel
der Kerkfabriek van Watervliet, erkennen
dat voornoemd Kerkfabriek in leening heeft
ontvangen van Mijnheer E. Van Brussel,
doctor te Watervliet, de som van negen
honderd franken tot en met 31 januari
1800 dry en zeventig.

Gemaakt in dubbel te Watervliet
in zitting van Eersten Zondag 7 januari
1872

E. de Melis Pst.

B. Dusarduyn

P. Dobbelaere

A. Eeckman

Voldaan te Watervliet den tienden January
1800 drie en zeventig

E. Van Brussel

Watervliet, niet geïnventariseerd
Kerkarchief, bewaard in de kerk (1).

- Vgl. FRANS DE POTTER en JAN BROECKAERT,
o.c., Arr. Eeklo, III Deel (Gent 1870-
1872) - Watervliet - blz. 49 :

"1869. Evarist Lovaert, zoon. Volledig
vernieuwd. Doksaal door Christiaan Mahieu
geleverd en Pieter de Putter was timmer-
man."

+

+

+

(1) Deze gegevens werden mij bezorgd door
dhr. A. FAUCONNIER (Scheldewindeke).

16. ZONNEGEM

"Constant Van Melle, pastoor te Zonnegem tussen 1868 en 1874, bracht het orgel in de kerk, die nieuw gebouwd was in 1862, in het jaar 1869. Dit orgel dat eerst bestemd was voor de kerk van Doornzele (Evergem) landde bij de Broeders van de Christelijke Scholen (Sint-Amundus) te Gent, die het aan de kerkfabriek van Zonnegem verkochten voor 1.500 fr."

Uit : G. DE SMET, *Geschiedenis van Zonnegem*, (Vichte, 1970), blz. 29.

Huidige dispositie, volgens de opstelling van de registertrekkers :

Prestant 4	Cornet V
Doublette 2	Bourdon (8)
Nazard 2 2/3	Fluit 4
Trompet 8 Bas	... (verdwenen)
Claïron 4 Bas	Montre 8 Disk.
... (verdwenen)	Trompet 8 Disk.

Manuaalomvang : C - g'''

Pedaalomvang : aangehangen rechtpedaaltje :
C-f'

De windlade is gesigneerd door Lovaert.

17. NIEUWENHOVE

Huidige dispositie volgens de opstelling van de registertrekkers :

Flûte harmonique/Trompette basse 8	
Boudon 8	Montre 8
(verdwenen register-trekker)	/Cornet/ Viola di
	(IV) Gamba 8'
	(verdw.)

"het was op het oksael dat dit plaets had, alwaer de Blixem ter zelven tijd gansen de orgel in stukken sloeg.

De toren der kapel was sterk beschadigd, bijna al de ruiten der vensters waren gebroken."

De nieuwe kerk werd gebouwd in 1857. Daarin kwam dan het nieuwe Lovaert-orgel terecht, waarvan Fr. DE POTTER en J. BROECKAERT, o.c., (s.v. De Pinte, blz. 21), getuigen: "Het orgel is een der beste, dat uit de handen van Lovaert, verder, is gekomen."

Samenstelling:

(volgens opstelling registratuur)

Bourdon 8	Cornet (V) registratuur losgemaakt
Flute (4)	Prestant (4')
Fourniture	Doublet
Trompet 8 Bas	Nazart
Clairon	Dulciana (diskant)(als een zeer brede roer- fluit gebouwd)
... (registratuur Trompet Sup (vanaf cis') verdwenen)	
opening voor ventiel	
Manuaalomvang: C-f'''	
Geen pedaal.	

+

+

+

HEEMKUNDIGE KRING "HET LAND VAN NEVELE"

- Voorzitter : J. LUYSSAERT
Poeldendries 11
9840 Landegem
- Ondervoorzitter : A. MARTENS
Koersveldlaan 36
9720 De Pinte
- Sekretaris-
Penningmeester : G. SCHAECK
Vosselarestraat 16
9840 Landegem
P.R. 62.79.81
- Archivaris : J. VANDEVELDE
Stationstraat 113
9840 Landegem
- Redaktie-
sekretaris : J. TAELEMAN
Muizendale 10
9840 Landegem
- Bestuursleden : A. BAUWENS - Meigem
I. BUYSSE - Poeke
G. DE ROO - Lotenhulle
A. JANSSENS - Nevele
R. LEENKNECHT - Hans-
beke
- Verantwoordelijke uitgever : J. TAELEMAN
Muizendale 10
9840 Landegem